

Cena Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro 2014

Vyhlášení cen v kostele sv. Floriána 15. září uzavřelo půlroční hodnocení akcí a projektů realizovaných nebo dokončených v roce 2014. Na jaře letošního roku nominovali odborníci Národního památkového ústavu, garantující památkovou péči v jednotlivých regionech, za každý kraj jeden nebo dva nejvýznamnější příklady úspěšných řešení v oblasti památkové péče; o vítězích jednotlivých kategorií rozhodovala komise hodnotitelů sestavená z členů vědecké rady Národního památkového ústavu, ICOMOS a dalších spolupracujících institucí. Předsedala jí generální ředitelka Národního památkového ústavu, která se navíc rozhodla udělit jedno zvláštní ocenění a rovněž vyzdvihnout přínos k propagaci kulturního dědictví formou ceny pro osobnost památkové péče. Veřejnost si svého favorita zvolila on-line hlasováním, které v průběhu června, července a srpna probíhalo na webových stránkách NPÚ.

V kategorii **obnova památky, restaurování** (hodnotící příkladné a zdařilé restaurování kulturní památky či její části, výtvarného díla, uměleckořemeslného díla apod.) byla oceněna městská část Praha 2 za obnovu Havlíčkových sadů a restaurování a zhotovení kopie sochy Neptuna, které znamenalo vzkříšení a oživení parku a zároveň záchranu cenného sochařského díla. Park původně jako soukromou zahradu vytvořil v letech 1870–1888 na pozemcích několika usedlostí podnikatel Moritz Gröbe (odtud hovorový název Grébovka). Ve 20. století dlouho nebyl park udržovaný a část zahrnující grottu – na níž se podíleli architekti Antonín Barvitijs a Josef Schulz a sochaři Josef Vorlíček a Bohuslav Schnirch – byla ještě v roce 2009 v havarijním stavu. Pětina socha Neptuna zde chyběla od 70. let 20. století, kdy se přestěhovala do skladu pražského podniku Sady, lesy a zahradnictví; když se v roce 2007 začalo uvažovat o jejím navrácení na původní místo, ukázalo se, že se ztratila. Díky veřejné výzvě byla nakonec objevena v zahradě soukromé tvrze Třebotov. Od majitele, který ji koupil v dobré víře, ji Praha 2 získala zpět a u sochaře a restaurátora Vojtěcha Adamce zajistila její opravu a vytvoření dvou kopií. Originál restaurované Schnirchovy sochy je nyní v budově Novoměstské radnice, jedna kopie byla v listopadu 2013 osazena v Třebotově a druhá v srpnu 2014 v Havlíčkových sadech.

V kategorii **objev, nález roku** (hodnotící významný nález, objev do té doby neznámého objektu či předmětu, archeologický objev, autorské určení díla apod.) získal ocenění restaurátor Jakub Rafl za nález středověkých trámových stropů v ambitu kláštera klarisek v Českém Krumlově. Dendrochronologickým průzkumem bylo dřevo čtyřiaadvaceti dochovaných malovaných trámů datováno do let 1352–1355. Byly napadeny dřevokazným hmyzem i houbami a také mechanicky poškozeny při stavebních zásazích při necitlivém adaptování prostor na byty (naposledy v 80. letech minulého století). Po důkladném restaurátorském zásahu se unikátní stropní konstrukce ambitu stane součástí Expozice lidských dovedností a umu našich předků.

V kategorii **prezentace hodnot** (hodnotící výstavy, nové instalace, publikace, odborné prezentace apod.) získal ocenění Sousedský spolek Merboltice za prezentaci a obnovu tzv. podstávkových domů i drobných sakrálních památek ve vesnické památkové zóně Merboltice. Aktivita spolku spojuje prezentaci, popularizaci a šíření povědomí o významu lidové architektury v oblasti postižené poválečným odsunem původních německých obyvatel a těm současným pomáhají nacházet cestu k regionální historii i ke kulturnímu dědictví. Loni spolek uspořádal například další z řady Dnů podstávkových domů, zasloužil se o navrácení zvonů na obnovenou zvonici, zorganizoval společné oslavy masopustu či dětského dne apod. Spolek mimo jiné zajišťuje i nákup odborné literatury do místní knihovny – včetně té věnované historii a obnově podstávkových domů.

V kategorii **záchrana památky** (posuzující záchranu kulturního dědictví například nezištnou iniciativou, koupí, mobilizací dobrovolníků apod.) bylo oceněno sdružení Aktiv+ za záchranu sušárny chmele v Odrlicích, výjimečné technické památky, která dokládá postupný vývoj zpracování chmele na Hané. Chmel se zde sušil proudem čerstvého vzduchu, který procházel dovnitř štěrbinovými otvory, ale v roce 1928 byla sušárna druhotně vybavena topeništěm. Třípodlažní budova z nepálených cihel v roce 1953 vyhořela, asi o patnáct let později byla narušena nevhodnou přestavbou a v posledních čtyřiceti letech chátrala. V roce 2009 ji odkoupilo sdružení Aktiv+ a v roce 2014 byly dokončeny stavební práce. Díky nebývalé kreativitě sdružení při získávání financí z různých podpůrných programů i darů soukromých osob se podařilo sušárně vrátit podobu z první poloviny 20. století. Práce na její obnově pokračují a cílem je zpřístupnění památky veřejnosti.

Generální ředitelka NPÚ se rozhodla udělit také **mimořádné ocenění**. Za záchranu, obnovu a zprovoznění parostrojního pivovaru v Lobči ho získali Jana Prouzová Myšková a Pavel Prouza z RIOFRIO Architects, kteří chátrající areál koupili v roce 2007, kdy mu hrozil zánik. Během následujících let byl původně renesanční pivovar obnoven jako památkově hodnotná stavba a byl mu vrácen i původní účel, protože letos na jaře se v něm znovu začalo vařit pivo... Mimořádně provedená akce by si zasloužila ocenění hned ve třech kategoriích – záchrana památky, obnova a restaurování i prezentace hodnot. Osvícený přístup investora, mimořádné osobní nasazení, výjimečně dobrá spolupráce s památkáři, schopnost zajistit vhodné zdroje financování, odvaha navrátit památce původní využití i nalezení odpovídající formy společenského využití – z těchto všech důvodů je rekonstrukce lobečského pivovaru vzorovým příkladem nakládání s kulturním dědictvím a zařadit ji jen do jedné z kategorií by znamenalo redukovat její význam.

Plaketou pro **osobnost památkové péče** ocenila generální ředitelka NPÚ guvernéra České národní banky Miroslava Singera, díky jehož iniciativě ČNB pokračuje v emisích zlatých pamětních mincí zobrazujících nejhodnotnější zástupce kulturního dědictví České republiky. V letech 2001 až 2005 představil soubor mincí s nominální hodnotou 2000 Kč nazvaný Deset století architektury nejvýznamnější reprezentanty památek Čech a Moravy, v letech 2006 až 2010 připomněla desítku mincí s nominální hodnotou 2500 Kč nejvýznamnější technické a industriální památky a od roku 2011 vycházejí mince v nominální hodnotě 5000 Kč zpodobňující unikátní díla mostního stavitelství různého stáří i typů. Příští rok začne vycházet sada věnovaná význačným českým a moravským hradům. Česká národní banka tak netradiční formou přispívá k zvýšení povědomí o památkových hodnotách na našem území.

Novinkou letošního roku je ocenění **Památky děkují**, o jehož vítězi rozhodla veřejnost v letních měsících hlasováním na webových stránkách NPÚ. Nejvíce hlasů dostala záchrana oranžerie s hrnčírnou v Lomnici u Tišnova. O budovy v bývalém zámeckém zahradnictví se nikdo nestaral od chvíle, kdy panství opustili poslední majitelé. Po válce je využívalo JZD a soukromí majitelé, ale až v roce 2010 se staly kulturní památkou a vzápětí mohla začít jejich obnova. Díky přednáškám, exkurzím, sponzorům a dotacím získaly majitelky potřebné peníze i podporu veřejnosti, takže loni mohla být v obnovené oranžerii zpřístupněna expozice zahradních terakotových lemavek, jejichž části se našly v průběhu prací.

Národní památkový ústav, příspěvková organizace ministerstva kultury pověřená oblastí záchrany a rozvíjení hodnot památkového fondu na území České republiky, vyhlásil Cenu NPÚ Patrimonium pro futuro poprvé v loňském roce. Jejím cílem je upozornit na pozitivní příklady a příběhy v oblasti památkové péče, ukázat, co se povedlo, a ocenit ty, kteří se o to

přičinili – čili podpořit vlastníky kulturních památek a další laiky i odborníky, kteří se v péči o kulturní dědictví angažují.